

Elveszett utak. Esszék. Bp. 2003. Nap, 252 p.

Csoóri Sándor

Elveszett utak

/Részlet/

[...]

A demokrácia háborúja

Jegyzetek a két választási forduló között

A környezetemben élő barátaim, családtagjaim, közeli és távolabbi ismerőseim kivétel nélkül bizonyosak voltak abban, hogy az idén esedékes országgyűlési választásokat a nemzetinek is nevezett, jobboldali pártok nyerik meg. A négy éve kormányzó erők, méghez a parádés fölényrel.

Ezt a hitet erősítette a sajtó egy része, ezt erősítették a közvélemény-kutató intézetek, köztük olyanok is, akiknek a munkatársai szívesebben találkoztak volna éjjel a Lánchídon egy tizenkétfejű sárkánnyal, mint a kormány sikerét bizonygató, újabb és újabb szám adatokkal.

[...]

Rövid megjegyzés

Ács Margit egyik szövegéhez.

És egy levél

[...]

Íme a levél.

Tisztelt Báron György! Marton Éva, a Társalgó munkatársa, azzal a kéréssel hívott föl tegnap telefonon, hogy nagyon szeretne velem egy interjút készíteni a csütörtöki adásuk számára. Sajnálkozva, sőt mentegetőzve hátrítottam el kérését, mondván, hogy augusztus 18-áig nem érek rá semmire, utána igen.

Ekkor még azt se tudtam, milyen műsorban kellene közreműködnöm.

Hamarosan megtudtam.

Egy most megjelent vaskos és kétes versgyűjtemény ürügyén kellene emlékezni és vallanom az ötvenes évek irodalmi életéről.

Ahogy kihámoztam Marton Éva szavaiból, a szóban forgó versgyűjtemény egy panoptikum antológia lehet, amely „küldetését” és „történelmi célját” tekintve leginkább az Érd közelében kialakított szoborparkra emlékeztet, ahol Rákosi-szobrok, Sztálin-szobrok, sztahanovista- és partizánemlékművek, boldog szövönőfigurák idézik föl a magyar népi demokrácia hőskorát. S mivel ebben a panoptikum versgyűjteményben olyan költők közt szerepelek én is, mint Illyés Gyula, Benjámin László, Zelk Zoltán, Somlyó György, Weöres Sándor, Devecseri Gábor, Kuczka Péter, Juhász Ferenc, Nagy László, **Eörsi István**, Aczél Tamás, Méray Tibor, a Társalgó szerkesztősége kíváncsi lenne a véleményemre, mit szólok a könyvhöz. Különös tekintettel arra, hogy a kötetben épp egy Rákosihoz írt versemmel szerepelek, amelyet zöldfülű verselőként 1951-ben írtam.

A téma első hallásra sikamlósnak tetszett. Azt gondoltam, megérne egy akadémiai székfoglalót, de ha volna is időm, akkor se vállalkoznék most semmilyen vallomásra, mert hat-hét perces székfoglaló nincs, és hat-hét perc alatt csak felületes lehetne az ember. Márpedig felületesnek lenni bűn! Mindig az, de napjaink hamis visszhangot verő, hallucinációs terében különösképpen az, mivel egyre általánosabbá válik az a fölfogás, hogy az 1945 utáni időktől kezdve nemcsak a közélet szereplői, hanem kivétel nélkül mindenki bűnös volt Magyarországon. Bűnös, mert büntudat nélkül lélegzett. Szép, bátor elmélet ez, de filozófiailag és lélektanilag ugyanolyan romlandó s ugyanolyan sematikus abszurdítás, mint ami az ötvenes évek művészeti elméletét és gyakorlatát megszülte.

Már ellenzéki koromban sokan elérem gurították – mint valami megmohosodott követ – a Rákosi-verset. A kísérőszöveg mindig az volt, hogy mit ugrál a híres ellenzéki író, amikor az ő talpa is szőrös? A diadalmas kárörvendők, sajnos, tájékozatlanok voltak, egyrészt mert nem ugráltam, másrészt mert nem volt semmi takargatnivalóm. Illett volna tudniuk arról, hogy Bertha Bulcsu irodalmi rangú interjúkötetében – valamikor a hetvenes években – minden lényeges dolgot elmondtam erről a versről. Pedig ekkoriban még senki nem tartotta fontosnak megbolygatni a roncstelepet. **Eörsi István** se beszélt a Sztálinról és a Rákosiról írt verseiről. Jogosan azt érezhette, hogy hiszékenységéért a börtönéveivel minden erkölcsi számláját kiegyenlítette. [...]

[Teljes szöveg](#)